

כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 348

ד' סיון
תשפ"ה

פרשת במדבר

דרך חיים

קודם יצירת הולד. לכן הכלה נכנסת אל החופה קודם מעשה קידושין, אף שהלכתית היה נכון לנהוג להיפך.

אומר הרבי מרופשיץ בספרו 'זרע קודש' על ההדגשה המיוחדת של התורה שמניין ישראל נעשה במדבר סיני, שהדבר בא ללמדנו שהתורה שבאה אלינו מסיני משפילה עצמה ומגיעה לכל אחד ואחד מבני ישראל לפי מקומו שלו. לכן ניתנה לנו התורה במדבר שהוא ארץ ציה ושממה, ריק מכל תוכן טוב, מקום שרף ועקרב אין מים בו. כפי שמרחיב הזהר (זהר חדש ב קפג) שכל הצד השלילי נמצא במדבר והוא המקום הפחות ביותר בעולם. דווקא במקום זה הקב"ה מגלה את שכינתו, להראותנו שאפילו לפחות שבישראל ניתנה התורה. ואין כל נפקא מינה מהיכן אדם מתחיל לעולם יכול הוא לזכות לכתרה של תורה. אוהל מועד שהוא מקום השכינה הקדושה התגלה דווקא במדבר לגלות לנו עניין זה.

הוסיף ה'נעם אלימלך' שהמדבר הוא מקום שפלות והכנעה, ובמיוחד מדבר סיני שנקרא על שם ההר שהנמוך עצמו למטה מכל ההרים כפי שמלמדים אותנו חז"ל במדרש. עניין זה בא לרמז לנו על מידת הענווה, שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להקטין עצמו ולהרגיש את שפלותו והכנעתו וכך יזכה לקבל את התורה. אך אדם שחש רק את השפלות שלו יכול הוא להגיע לעצבות, כי מרגיש הוא את השפלות שלו, ודבר זה עלול למנוע ממנו לזכות לקבלת התורה. לכן נוסף למילים "במדבר סיני" את המילים "באהל

המשך בעמוד הבא

מופיע בקדמונים שפרשת במדבר שנאמר בה מספר בני ישראל הינה הכנה לקבלת התורה. כמו שאומר רבנו הטור (אורח חיים תכח) "מנו ועצרו", קודם יש לקרוא את פרשת מניין בני ישראל ורק אז לבוא לחג העצרת. מבאר הרבי מרדומסק על הפסוק "ואתכם יהיו איש איש למטה ראש לבית אבתיו הוא" (במדבר אד) שצריך שיהיה ראש האבות במניין ישראל. זאת משום שהאבות הצדיקים מסייעים קן העולם הבא לכלל ישראל לזכות להיות ראויים לקבלת התורה. "ואתכם יהיו" בשעת קבלת התורה - "ראש לבית אבתיו". כפי שהזהר (פ' פנחס) מבאר על הפסוק שאנו אומרים מדי יום "ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם" שבשעת חופה מגיעים האבות ממרום שבטם להיות עמנו בשעת חתונת צאצאיהם, כך גם בשעת מתן תורה - "יום חתונתו" באים האבות ומסייעים לנו בקבלתה של תורה.

אנחנו מברכים בחופה "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין". מיד מתעוררת השאלה, שהרי מעשה הקידושין קודם אל החופה, שקודם מארסה ומייחדה לו בקידושין ורק אחר כך מכניסה לביתו בכניסתה לחופה. אלא שהכוונה שהזוג בונה את ביתו כבשעת מתן תורה, שמתחילה הקב"ה הרים את הר-סיני מעל ראשינו כגיגית, ואמר לנו כי מוכרחים וחייבים אנו לקבל את התורה, ורק לאחר מכן ניתנה לנו התורה שהיא הקידושין בינינו ובין הקב"ה. כך אנו נוהגים גם בכל הקמת בית, מתוך הבנה שהזוגיות הזו כבר נקבעה לפני כן, ארבעים יום

כמים תינים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

מועד". המילה 'אהל' מרמזת לאור - "אור כי יהל" (איוב לא כו) והמילה 'מועד' רומז לחג ויום-טוב. ללמדנו שלצד ההכנעה על האדם להתמלא באור שמחה וכך יזכה לשלמות קבלת התורה. אם אדם יאמר לעצמו - כיצד זה אוכל להיות באור ושמחה ביודעי את מצבי הרוחני. על כך השיבה התורה "באחד לחודש השני". שכשאדם מהרהר בתשובה יכול הוא להתחדש ולהיעשות לאדם חדש לחלוטין, חידוש שני משל נולד עתה מחדש. עד כדי כך שמוסיף ה'נעם אלימלך' שראוי שירשום לעצמו האדם את יום תשובתו כיום הולדתו השני. בכך יזכה לקבל את התורה מחדש באהבה ושמחה.

שבת שלום!

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בהספד שנשא ר' אריה בהיכל ישיבת 'עץ חיים' על גאון הדור, רבי חיים עוזר גרודז'נסקי, הוא דיבר גם על המצב הקשה ששרר אז כאשר כל עולם הישיבות בליטא ואירופה גלו ממקומם בעקבות מלחמת העולם השנייה הארורה שהחלה אז במלוא עוצמתה.

בתוך ההספד סיפר ר' אריה שפעם כשישב אצל רבו, רבי חיים ברלין, הגיע לפניו רבי בן-ציון ציזלינג וסיפר ל מקרה שהיה נוכח בו כעד ראייה.

היה זה כאשר נסע לוילנא. בדרכו ברכבת פגש את הרידב"ז שהיה נחשב כאחד מבכירי גאוני הזמן וכ'שר התורה'. הרידב"ז היה בדרכו לסלוצק על מנת לקבל את משרת הרבנות במקום, והיה לבוש בגדי משי חדשים. כשהרכבת הגיע לתחנת 'מלודצנע' - תחנת וולוז'ין עלו לרכבת מספר בחורים מישיבת וולוז'ין. שאל אותם רבי בן-ציון בנוכחות הרידב"ז: "מה יום מיומיים שכעת עזבתם את הישיבה בבת-אחת?". השיבו לו הבחורים במריחות לב ונפש כי הישיבה נסגרה היום והתרוקנה מלומדיה. כששמע הרידב"ז את דבריהם הרים את קולו בבכי מר ונמהר, קרע את בגדו העליון ובירך "דיין האמת", וכל הנוסעים הצטרפו אף הם וגעו בבכי.

כאן הוסיף ר' אריה בבכי מנהמת ליבו: "אם על ישיבת וולוז'ין לבדה, אשר ראש הישיבה מרן ורבן של ישראל נשאר בחיים, רק הגזירה הייתה שתגלה ממקומה, ומלבדה נשאר שאר הישיבה במדינה הזאת, בכל זאת קרע הרידב"ז את בגדיו וגעה בבכי, על אחת כמה וכמה שצריכים אנו לקרוע ולבכות כתנין על מקדשי השם הישיבות הקדושות - מיר, ראדין, קאמניץ, פוניבז', ועוד כמה וכמה ישיבות בצעקין ובאונגרין שנתלשו ממקומם. ה' ירחם ויאמר לצרותינו די!".

(דרך אבות עמ' סח-ט)

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ביום ראשון הקרוב יחול ערב חג מתן תורתנו. כבכל רגל נוהגים הגברים לטבול במקווה כהכנה לקדושת המועד.

הנשים מדליקות נרות בברכת "להדליק נר של יום טוב". יש המברכות לאחר מכן "שהחיינו" ויש המכוונות לצאת בברכת הבעל בקידוש. אמנם הנהוגות לברך בעצמן לא יענו "אמן" אחר ברכת הבעל, משום שמפסיקות בין ברכת הקידוש לשתיה. כבכל יום טוב בנות אשכנז מברכות ולאחר מכן מדליקות, כפי שנוהגות בנות ספרד בכל ימות השנה, משום שאין בקבלת היום-טוב בברכתן בכדי לאסור עליהן להדליק את הנרות, שכן ביום-טוב ניתן להעביר אש דולקת. אף נשים שנוהגות בכל יום-טוב להדליק קודם כניסת החג (שלא כמנהג ירושלים) צריכות בחג זה להדליק דווקא אחר כניסתו (מנר דולק), שכן אין מועדו של חג השבועות מוזכר בתורה, וכדי לקיימו יש לסיים את ספירת מ"ט הימים. ואף שלא כל הנשים סופרות עליהן להמתין עד אחר צאת הכוכבים. לכן יש להן להיזהר שאחר שהדליקו את הנרות לא יכבו את הגפרור, משום שיש איסור כיבוי גם ביום-טוב, אלא יתנו לאדם העומד לידן או יניח על גבי כלי כך שיכבה מאליו.

בליל שבועות רבים נוהגים להישאר ערים ולערוך 'תיקון ליל שבועות'. יש הנוהגים לומר את נוסח התיקון ויש שלומדים תורה במקום ונושא שליבם חפץ. לניעור בלילה יש דינים מיוחדים בדיני הנהגות השחר:

נטילת ידיים- נוטל ידיו בעלות השחר ג' פעמים לסירוגין. אולם בשונה מהקם משנתו, שיש על ידיו רוח רעה, יכול הניעור בלילה לגעת קודם הנטילה במאכלים וללכת ד' אמות. אמנם מי שישן אף חצי שעה בלבד במהלך הלילה לא יכול להקל בדברים אלו. לגבי הברכה על הנטילה נחלקו הפוסקים. לדעת המשנה ברורה מברכים על הנטילה באם קודם לכן התפנה, שאז מצטרפת סברת הנקיית לתפילה. אך לדעת האדמו"ר הזקן אין מברך הניעור בלילה על הנטילה, אלא צריך לשמוע מאדם אחר ולענות אחריו 'אמן'. לכן מהנכון לשמוע ברכה זו מאדם אחר.

ברכות השחר- יש ספק בין הפוסקים האם יברך ברכת 'אלהי נשמה' והמעביר שינה מעיני'. פסק המשנה ברורה שישמע ברכות אלה מאדם אחר שישן במהלך הלילה ויענה אחריו 'אמן'. אך את שאר ברכות

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

השחר מ'הנותן לשכוי' ועד 'הנותן ליעף כח' מברך הניעור בלילה. לגבי זמן הברכות נחלקו הפוסקים. יש אומרים שניתן לברכם כבר מחצות הלילה, ויש שנקטו שאין לברכם עד עלות השחר.

כל האמר הוא לגבי מי שלא ישן שיעור של 'שישים נשימות', שהישן שיעור זה נחשב כישן בלילה ויכול לברך את כל ברכות השחר בעצמו. נחלקו הפוסקים בשיעור זה מחלוקת קיצונית ביותר; האם הוא שלוש דקות, חצי שעה או שלוש שעות. להלכה אנו פוסקים ששיעור זה הוא חצי שעה, והישן חצי שעה בלילה נחשב כישן בלילה לעניין ברכות השחר.

ברכות התורה- יש מן הפוסקים שכתבו שאם ישן במהלך היום שלפני, אף שלא ישן בלילה- יברך אותן כסדרן. אך המשנה ברורה החמיר והצריך לשמען מאחר, וכך נכון לנהוג. אך ברכות התורה שונות מברכות השחר, שבהן די בתנומה קלה במהלך הלילה עד עלות השחר כדי לחייב לברך אותן אחר עלות השחר.

ברכת ציצית- אין לברך על הציצית (טלית קטן) בבוקר כיוון שהיה לבוש בה כל הלילה, אלא יכוון לפטור אותה בברכתו על הטלית בשעה שמתעטף.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה |

בחג השבועות אנחנו נוהגים לאכול מוצרי חלב ולאחר מכן מוצרי בשר לכבוד החג. מהם דיני ההמתנה מבשר לחלב ולהיפך?

תשובה |

הגמרא במסכת חולין (קה:) פוסקת שיש צורך להפסיק בין אכילת בשר לאכילת מאכלי-חלב כשיעור של שתי סעודות. הוה אומר שלא לאכול בשר וחלב באותה סעודה, ארוכה ככל שתהיה. אולם מהו השיעור שנתכוונו חז"ל בין סעודה לסעודה, בכך נחלקו הראשונים.

בעלי התוספות מפרשים שהכוונה שלאחר אכילת מאכלי הבשר יש לשטוף את הפה במים או בכל משקה, לאכול מאכל שמקנח את הפה, לדוגמא: ביסקוויט, לא ירקות ופירות שמחליקים בפה ואינם מקנחים, לברך ברכה אחרונה, לשטוף ידיים באם הם נגעו באוכל, להחליף מפה, ודי בזה. זאת אומרת שלפי דברי התוספות אפשר בהפרש של שתי דקות כבר לאכול גבינה אחרי בשר. נציין שדעה זו הובאה בדברי מרן הרמ"א ביו"ד (יו"ד סי' פט) כדעה שתמכו בה חלק מן הראשונים: המרדכי, הגא"ה, ההגה"מ וראבי"ה.

אולם מרן השו"ע (שם) פסק עפ"י דברי הרמב"ם (מאכלות אסורות סוף פרק ט) שצריך להמתין שש שעות בין בשר לאכילת חלב. מעניין להעיר מה שהעירו גדולי רבותינו לבית בריסק (וכן הובא בכל-בו סוף סימן קו ובאורחות חיים ח"ב עמ' שלה) שברמב"ם נכתב "כמו" שש שעות, שמשמעותו כשהגיעה השעה השישית. אולם מרן בשו"ע לעניות דעתי השמיט זאת במכוון, כשגם מרן הרמ"א בסוף דבריו כתב שכן נכון לעשות. אלא שכתב בראש דבריו שבכל מדינות איזור מרן הרמ"א היו נוהגים שעה אחת בלבד. וביאר את דבריו הגאון מוילנא בביאור הגר"א שהוא עפ"י דברי הזוה"ק (סוף פרשת משפטים) שאסור לאכול מאכלי בשר וחלב לא באותה סעודה אף שתמשך שעתים, ולא בשתי סעודות אף אם ימשכו פחות מכשעה, אלא יש להקפיד שיהא הפרש של לפחות שעה בין שתי הסעודות. א"כ מדברי הזוהר יוצאות קולא וחומרא. הקולא, שגם בין בשר לחלב מספיקה שעה אחת, והחומרא, שגם בין חלב לבשר מחויבת שתהא לפחות שעה אחת. נוסיף את דברי רבה של ירושלים הגרי"ח זוננפלד שפסק שקצת יותר ממחצית שעה נחשבת לשעה בין חלב לבשר, ובדגש- לא להיפך.

כעת, עם ישראל ברובו הגדול אימץ את הפסקת שש-שעות בין בשר לחלב, ומי שאינו פוסק כך כיום נחשב לפורץ גדר. אלא שיש כמה וכמה קולות שיש להקל בעת הצורך, לדוגמא לילד עד גיל שש, לחולה גם כשאין בו סכנה וגם בחג השבועות במידת הצורך. ראשית, כפי שהקדמנו, שכשנכנסים לשעה השישית. שנית, ישנה את דעת הפר"ח (סי' פט סק"ו), שבחורף די כבר בשעה

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך
תשובה |

החמישית. וכך דייק גם רבי יהונתן אייבשיץ (פ"ת סק"ג). מעבר לכך מצינו מחלוקת האם הכוונה בשעות זמניות או שעה מליאה של 60 דקות. כי הפרי מגדים שלל זאת, אולם בעיקרי הדינים והטעמים (סי"י סק"ה) הצדיק זאת להלכה ולמעשה.

נוסיף את דברי שר-התורה הרב מטשאכנוו, שהובא בפסקי תשובה שנדפס עוד בפולין, כי כשיש הבדל בין יום ללילה יש מקום נוסף להקל מאוד בפחות שעה ועוד יותר מזה. ובדעת קדושים מהרב מבוטשאש זי"ע (פ"ט סק"ב) כתב שכשאדם ישן אפשר להקל גם בשעתיים פחות. ומכל האמור, יש מקום בעת הצורך להקל בפחות משש שעות מלאות.

נסכם לדינא: לאחר אכילת מאכלי החלב, הרוצה להקל יקל, כמבואר בפוסקים, שירחץ את פיו בשתיה - לאו דווקא יין, ויקנח את פיו בכל דבר, למעט פירות וירקות שאינם מקנחים את החניכיים כראוי. לאחר מכן ישטוף את ידיו, אלא א"כ לא אכל עם ידיו כלל אלא עם סכו"ם, כמבואר דין זה ברדב"ז (ועוד אחרונים). יברך ברכה אחרונה, יחליף את המפה וייגש לסעודה הבשרית לאחר המתנה של כ-20 דקות. זאת לא מצד ההפרש שבין אכילת מאכלי החלב לבשר, אלא שאם הוא יברך ברכה אחרונה ומיד יטול ידיו או יגש לסעודה השניה זה מוכיח שהברכה האחרונה הייתה בשביל להתחיל סעודה חדשה, ואם כן היא ברכה שאינה צריכה, וכתב הט"ז שמי שעושה כך אין בו ריח של תורה. יודע אני כי מרן בעל הפני-מנחם מגור זצ"ל היה יורד לסיבוב קצר ובכך היה מקיים הפסק זה. כעת, אלו שנוהגים עפ"י הזהור יחמירו לחכות לפחות כ-31 דקות בכדי שייחשב הדבר לשעה של הפסק בין אכילה לאכילה.

נסיים בעובדה מעניינת, כי הרבי הזקן מטשורטקוב, בנו של הס"ק מרוז'ין, לא היה אוכל באותו יום בשר וחלב, כפי שמופיע בטעמי המצוות (פרשת משפטים) על מרן קה"ק האר"י זי"ע. שאלו את הרבי מה יעשה בכל השבועות כדי לקיים את המנהג. ענה הרבי הקדוש כי הוא מערב כף חלבית שהשתמשו בה בחלב חם ביממה האחרונה בתוך כוס תה חם, ואז הוא מיקל בהפרש של שעה כדברי הזהור. "ראו קדושים ואהובים שבכם".